

Het KDC heeft dit jaar plaats om

twee Van Laarhoven-onderzoekstagiaires

aan te stellen

Deze betaalde stageplekken stellen goede gevorderde Bachelor studenten geschiedenis in staat om met de collecties van het KDC ervaring op te doen met primair onderzoek en de resultaten te stellen ten behoeve van publicaties van onderzoekers bij politieke geschiedenis aan de Radboud Universiteit.

De naam van de stageplaats verwijst naar de Nijmeegse historicus Jan van Laarhoven (1926-1995) die generaties historici heeft opgeleid, die een van de grondleggers van het KDC was en wiens archief in het KDC is opgenomen.

Studenten kunnen solliciteren op twee projecten:

Stageproject1 : Rentmeesterschap en natuur- en milieubeleid in de christelijke politiek 1945-1980

Periode 1 september 2019 - 1 maart 2020 (200 uur)

Volgens de canon van de Nederlandse geschiedenis brachten progressieve partijen als D66 eind jaren zestig milieu van de straat op de politieke agenda, gevolgd door de PPR, PSP en uiteindelijk GroenLinks. Door de Club van Rome (1972) en de VN-conferentie van Stockholm werd ook in Nederland een begin gemaakt met milieubeleid. Minder bekend is dat ook christelijke politieke partijen al in een vroeg stadium betrokken waren bij dit vertoog.

De relatie tussen specifiek christelijke politiek en natuurbeleid is voor historici een nauwelijks onderzocht terrein. Uit onderzoek van onder meer ecologen - met name naar de situatie in USA - blijkt dat religie een relevante verklaring kan geven voor fundamentele verschillen in opvattingen over natuur -en milieubeleid. Het concept rentmeesterschap is hierbij leidend. Rentmeesterschap kan worden opgevat als een christelijke tegenhanger van de populaire term duurzaamheid en kan globaal worden omschreven als het zorgvuldig beheren van de aarde en doorgeven aan volgende generaties. Het kan worden opgehangen aan twee verschillende interpretaties van de bijbel. Afhankelijk of een letterlijke of meer 'in de geest'-interpretatie van de bijbel wordt gehanteerd, verschuift de invulling van het begrip rentmeesterschap van het recht om de natuur te domineren (antropocentrisch instrumenteel rentmeesterschap) naar die van het duurzaam beheren ervan (ecologisch

rentmeesterschap). Bij de eerste vorm wordt gerefereerd aan de letterlijke tekst van genesis 1.26: 'God zei: "laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken: zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee, en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt'. Bij de ecologische benadering van rentmeesterschap is het waarborgen van de 'intrinsieke waarde' van de natuur, het belang van de natuur op zichzelf, los van de gebruikswaarde voor de mens, uitgangspunt. Hier juist verzet tegen de overmoed van de mens om de natuur naar zijn hand te zetten en voor god te spelen.

In dit project staan de bijdragen die christelijke partijen na WO II leverden aan het vertoog van duurzaamheid en milieubescherming centraal. Dit stageproject beperkt zich tot onderzoek naar de KVP en hun jongerenorganisatie KVPJO en de in 1968 van de KVP en ARP afgescheiden Politieke Partij Radicalen (PPR) die in de loop der jaren de christelijke achtergrond achter zich liet, maar van milieu een centraal activistisch thema maakte.

Deelvragen die leidend zijn bij het archiefonderzoek:

- hoe ontwikkelde het denken over natuur –en milieubescherming zich binnen de KVP in de periode 1945-1980? Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van onderzoek naar de volgende casussen: verbod gebruik DDT; zure regen en kernenergie.
- Welke plaats heeft het concept rentmeesterschap binnen deze discussie? Verandert de invulling van het concept rentmeesterschap? Zo ja, op welke manier?

Bronnen

De studie naar het concept rentmeesterschap zal aan de hand van literatuur- en archiefonderzoek nader worden onderzocht. Het betreft in het KDC gedeponeerde archieven van KVP/ KVPJO en PPR, *Het Katholieke Volkspartij: het maandblad van de KVP 1965-1972*, de katholieke kranten/tijdschriften *Volkskrant* en *De Tijd* (te raadplegen via krantenbank Delpher). Eventueel ook Radio/tv-omroep KRO.(zie bijlage)

Beoogde opbrengst van het onderzoek:

1. Twee rapportages eind april en eind oktober van de bevindingen
2. Lezing KDC in de serie Projectpresentaties

Planning: 1 september 2019 - 1 maart 2020 (200 uur):

Sept-nov: literatuur: op thema inventariseren
Onderzoek KVP-archief: op thema inventariseren
Bevindingen in rapportje vastleggen

dec-febr.: literatuur en archiefonderzoek voorzetten KVP en PPR /verslaglegging
Lezing KDC voor projectpresentaties
Inleveren eindrapport 1 november

De beoogde kandidaat:

Voor de uitvoering van het onderzoek is de beoogde kandidaat een BA 2 of 3 of MA - student die geïnteresseerd is in politiek en religie-geschiedenis en al enige ervaring heeft opgedaan met archiefonderzoek. Bovendien is het van belang om zelfstandig en volgens planning te kunnen werken. Het onderzoeksresultaat moet in twee helder geschreven rapporten worden vastgelegd.

Vergoeding: 500 euro voor de hele stageperiode

Begeleiding

De begeleiding is in handen van dr. Marij Leenders (Politieke Geschiedenis) en medewerkers van Katholiek Documentatie Centrum (KDC). Leenders zal intensief contact onderhouden met de stagiaire waarbij wekelijks overleg zal plaatsvinden.

Bij dit stageproject zijn verder betrokken KDC-directeur dr. Hans Krabbendam en RU-hoogleraar Religiegeschiedenis prof. dr. M. Monteiro

Solliciteren

Belangstelling voor dit project kun je kenbaar maken via een mail waarin motivatie en CV. Sturen naar m.leenders@let.ru.nl. Er zal een gangbare sollicitatieprocedure worden gevolgd.

Stageproject 2: Van religieuze naar politieke identiteit. Politieke gemeenschapsvorming en het volkspetitionnement van 1878

Periode 1 september 2019- 1 maart 2020 (200 uur)

Het beoogde project geeft inzicht in een meer pluriforme politieke praktijk in een overgangperiode waarin politieke representatie, parlementaire democratie en de relatie tussen politieke instituties en *civil society* van karakter veranderden. Het is een andere dan de gebruikelijk teleologische benadering waarbij de nadruk ligt op de weg naar 'uitbreiding van de democratie', i.c. algemeen kiesrecht. Het project werpt door de bestudering van de praktijk van het petitioneren nieuw licht op de veranderende betekenis van representatie en parlementaire democratie en op de wijze waarop burgers uitdrukking gaven aan hun politieke identiteit. In de hier onderzochte periode was het indienen van een petitie een van de weinige mogelijkheden voor 'gewone' burgers en groepen om invloed uit te oefenen op beslissingen van lokale, regionale en nationale overheden. Tegelijkertijd weten we op basis van historisch onderzoek nog heel weinig over hoe de praktijk van het petitioneren eruit zag.

Bovendien was in deze periode sprake van een toenemende organisatiegraad van burgers in politieke verenigingen (partijen). Het project vertrekt vanuit de hypothese dat de petitiebeweging van 1878 een belangrijke katalysator vormde voor het politiek organiseren van burgers langs lijnen van religie. Voor wat de orthodox-Protestanten betreft is dit al overtuigend aangetoond (zie met name A. Houkes, *Christelijke vaderlanders. Godsdienst, burgerschap en de Nederlandse natie (1850-1900)*. Amsterdam: Wereldbibliotheek, 2009),

maar onderzoek naar de katholieken, waar de politieke organisatiegraad veel lager was, ontbreekt nog nagenoeg.

Onderzoeksplan

Het wetenschappelijk doel van het onderzoek is om een patroon te herkennen in het gebruik van het volkspetitionnement. Vragen die hierbij als leidraad fungeren zijn:

- Legitimiteit en gebruiksconventies
 - Hoe claimden petitionarissen en hun sympathisanten legitimiteit en hoe reageerden politici en critici op die claims?
 - Waarom wordt dit instrument ingezet?
 - Hoe wordt het instrument door het volk zelf begrepen?
- Top-down of *grass-roots*
 - In hoeverre zijn petitieën institutioneel ingekaderd?
 - In hoeverre waren de petitieën werkelijk *grass-roots*-fenomenen?
 - Welke rol speelden politieke en maatschappelijke elites in het aansturen van petitiebewegingen?
 - Welke bemiddelende rol was weggelegd voor politieke clubs/partijen en andere associatieverbanden?
 - Hoe ontwikkelde de politieke organisatievorming zich in de nasleep van de petitiebeweging? Is er een verband aanwijsbaar tussen de petitiebeweging en de vorming van politieke organisaties op religieuze grondslag?

De stagiaire heeft de volgende taken:

1. de belangrijkste literatuur in kaart brengen en aan de hand van bovenstaande vragen inventariseren
2. analyseert/selecteert gegevens uit de database met als doel de veelkleurigheid van de praktijk van het petitioneren zichtbaar te maken. Op bovenstaande vragen inventariseren. De aandacht gaat daarbij uit naar die data die informatie geven over conventies en organisatie van de petitieën.
3. Onderzoek in kranten e.a. bronnen over de alledaagse praktijk van het petitioneren

Planning:

Sept-nov 2019: onderzoek literatuur: rapportage

Dec-febr 2020: archiefonderzoek: rapportage

Eindproduct

Twee rapporten

Projectpresentatie KDC

De beoogde kandidaat:

Voor de uitvoering van het onderzoek is de beoogde kandidaat een BA 2 of 3 of MA- student die geïnteresseerd is in politieke – en religieuze geschiedenis en al enige ervaring heeft

opgedaan met archiefonderzoek. Bovendien is het van belang om zelfstandig en volgens planning te kunnen werken. Het onderzoeksresultaat moet in twee helder geschreven rapporten worden vastgelegd.

Vergoeding: 500 euro voor de hele stageperiode

Begeleiding

De begeleiding is in handen van dr. Marij Leenders, Politieke geschiedenis, en medewerkers van het KDC. Leenders zal intensief contact onderhouden met de stagiaire waarbij wekelijks overleg zal plaatsvinden.

Bij dit stageproject zijn verder betrokken KDC-directeur dr. Hans Krabbendam, RU: hoogleraar Religiegeschiedenis prof. dr. M. Monteiro

Solliciteren

Belangstelling voor dit project kun je kenbaar maken via een mail met motivatie en CV . Sturen naar m.leenders@let.ru.nl. Er zal een gangbare sollicitatieprocedure worden gevolgd.

BIJLAGE bij project 1:

Literatuur

- Bornewasser, J.A. *Katholieke Volkspartij 1945-1980*. Band I: *Herkomst en groei (tot 1963)* (Nijmegen 1995); band II: *Heroriëntatie en integratie (1963-1980)*, (Nijmegen 2000).
- Carson, R., *Silent Spring* (2002)
- Hermans, B. *Kroniek van ruim 42 jaar Nederlands mestbeleid*. Uitgave van Natuur en Milieu (2016)
- Hellema, Duco, *Nederland en de jaren zeventig. Een samenleving op drift* (Amsterdam 2012)
- Luykx, P. en H. Righart (red.), *Van de pastorie naar het torentje. Een eeuw confessionele politiek* (Den Haag 1991).
- Morrison, M., en Duncan R, Parton K., 'Religion Does Matter for Climate Change Attitudes and Behaviour', in:
PLoS ONE 10, 2-16. [Geraadpleegd 28 januari 2019
<<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0134868>
- Righart, H., *Het onveranderlijke Nederland. Een eeuw confessionele politiek* (Voorburg 1989).
- Idem, *Het einde van Nederland? Kenteringen in politiek, cultuur en milieu* (Utrecht 1992)
- Swart, R.S. 'Gods wil in Nederland'. *Christelijke ideologieën en de vorming van het CDA (1880-1980)* (Kampen 1996).
- Vonk, M. *Sustainability and Quality of Life. A study on the religious worldviews, values and environmental impact Amish, Hutterite, Franciscan and Benedictine communities* (Amsterdam 2018).

Archieven: Katholiek Documentatie centrum

Katholieke Volkspartij (KVP)

Archiefnummer: 266

Archiefnaam: KVP

Sector: Politiek

Soort archief: Instellingsarchief

Datering: 1945-1980

Politieke Partij Radicalen

Archiefnummer: 579

Archiefnaam: PPR

Sector: Politiek

Soort archief: Instellingsarchief

Datering: (1959) 1966-1990 (1993)

Plaatsingslijst (pdf, 1.8 MB) vernieuwd januari 2018

DELPHER: *De Volkskrant; De Tijd*

Bijlage bij project 2:

Archieven te raadplegen bij KDC voor verrijking database

Collecties waarin biografische informatie te vinden is over de ondertekenaars van het katholieke protest tegen de onderwijswet van 1878 en de netwerken waarin zij zich bewogen. Het overzicht is niet uitputtend, maar concentreert zich op de collecties waarin veel biografische en netwerkinformatie te vinden is. Zo nodig is een toelichting gegeven op de collecties.

Archiefcollecties

Verzameling H.J.A.M. Schaepman *De correspondentie geeft een goed beeld van het netwerk van Schaepman, dat het 'katholieke volkspetitionnement' heeft geïnitieerd en biografische informatie over de contacten in zijn netwerk*

Archief van de Vincentiusvereniging Nederland. *De Vincentiusvereniging had in nagenoeg iedere Nederlandse parochie een konferentie (afdeling), waarover veelal lokale notabelen het bewind voerden. Het archief biedt met name informatie over de netwerken en de functies van lokale katholieke elites*

Archief J.A. Alberdingk Thijm *De grote culturele emancipator van katholiek Nederland in de negentiende eeuw. De collectie bevat zeer veel correspondentie met een groot aantal personen die er toe deden in negentiende eeuwskatholiek Nederland*

Archief J.W. Cramer *Arts en in de tweede helft van de negentiende eeuw actief in bijna ieder katholiek initiatief. Bevat met name informatie voor een netwerkanalyse*

In andere collecties van het KDC is ook informatie te vinden over een groot aantal ondertekenaars van het petitionnement, maar het zal dan in veel gevallen om één of enkele personen per collectie gaan. Daarom zijn deze in het overzicht niet genoemd.

Plaatselijke archieven – selecteren vanuit database van plaatsen met grote aantal ondertekenaars van volkspetitionen: hoe ging het in z'n werk?

Andere collecties

Knipselcollectie personen KDC

Collectie priesterprentjes

Periodieken

Pius Almanak. Deze Gouden Gids avant la lettre van katholiek Nederland verscheen vanaf 1875 en bevat overzichten van alle parochies en katholieke organisaties, op landelijk en lokaal niveau. Bij elke parochie en organisatie worden de bewindspersonen met naam en vaak adres genoemd

De katholieke illustratie. Dit weekblad dat sinds 1868 verscheen is helaas nog niet digitaal beschikbaar via *Delpher*. Het bevat naast katholiek wereldnieuws ook veel berichten over en van landelijk en regionaal bekende katholieken.

Naslagwerken

Het KDC bezit een zeer degelijke collectie wetenschappelijke naslagwerken, overzichtswerken en monografieën over de geschiedenis van katholieken in Nederland in de negentiende eeuw. Desgewenst kan een literatuurlijst van relevant materiaal worden aangeleverd.